

अन्तजाति Bahuvr. m. (-तिः) The same as अन्त्यजाति. E. अन्त and जाति.

अन्तत्स ind. ¹ From the end, border &c. ² On the end, border &c. ³ At the end, border &c. ⁴ At the time of death, e. g. एतमु एवान्ततो ऽवित्तोत्क्रामति. ⁵ Lastly. ⁶ At last (in phrases implying an order or command); e. g. किञ्चिदप्यधीष्व। अन्ततः प्रजामवाप्स्यसि. ⁷ Consequently; e. g. गुणवान्। अन्ततश्च मे दास्यसि (this meaning is probably implied by the term संभावना or उत्प्रेक्षा given in the native dict. and Gaṇas). ⁸ Partly (?). ⁹ (When opposed to सुखतस् and मध्यतस्.) In the worst manner or in the last stage of life (as in a passage of an Upanishad: एतद्वा अन्ततो ऽन्नं राक्षम्। अन्ततो ऽस्मा अन्नं राध्यते). ¹⁰ In the interior part (?). E. अन्त, taddh. aff. तसि.

अन्तवाप्त्री Tatpur. f. (-प्त्री) The ritual name of the verses Sāmaveda 2. 588-590 (= II. 5. 1. 16). E. अन्त and वाप्त्री.

अन्तदीपक Tatpur. n. (-कम्) (In Rhetoric.) One of the alankāras or modes of writing or speaking elegantly, a variety of the alankāra दीपक q. v.; viz. when a variegated description reposes on, and is illustrated as it were by, a verb which is placed at the end of the sentence. (It would seem that the injunction of the principal rhetorical works according to which there must be several verbs and but one subject in a दीपक has not been considered as absolute, as results from this instance: स गिरिं तरुषण्डमण्डितं समवाप्य त्वरया लतामृगः। स्मितदर्शितकार्यनिश्चयः कपिसेनैर्मदितैरमण्डयत् where there is but one verb viz. अमण्डयत् which has the properties required in this दीपक. Compare also आदिदीपक, मध्यदीपक, प्रतीपदीपक and मालादीपक.) E. अन्त and दीपक.

अन्तपाल Tatpur. m. (-लः) ¹ A guard of the frontiers or boundary. ² A guard of the rear of an army (opposed to the युधपाल), e. g. यथा सेनाः समया मे युधपालाश्च सर्वशः। समागच्छन्त्यसंमोहात्सेनायाणि तथा कुरु। ये चान्तपालाः स्ववगाः &c. E. अन्त and पाल.

अन्तभव Tatpur. m. f. n. (-वः-वा-वम्) Being at the end, last, final. E. अन्त and भव.

अन्तभाज् Tatpur. m. f. n. (-क्-क्-क्) Last, final (as the letter of a word). E. अन्त and भाज्.

अन्तम m. f. n. (-मः-मा-मम्) ¹ Nearest. ² Last (ved.). Compare अन्तितम and अन्तर. E. अन्, a substitute of अन्तिक, taddh. aff. तमप्. See the Preface.

अन्तर ind. (see निपात, गति, उपसर्ग). A particle implying ¹ within, in the middle, ² between, ³ under, in its literal and metaphorical acceptations. It is used either adverbially or as a separable preposition or as a prefix to verbs and occurs also, but seldom, in the sense of a noun. With nouns, if preceding them it may form Tatpur., Bahuvr. and Avyayibh., if following them indecl. Tatpur. compounds. It means:

I. (if used adverbially) ¹ In the middle, within; mostly followed or preceded by a noun in the locat.; e. g. अप्स्वन्तरमृतम्. ² In the interior (said of a kingdom &c.); e. g. लघुवृत्तितया भिदां गतं वहिरन्तश्च — comm. वहिर्भिन्नादिजनपदेषु। अन्तरमात्यादिषु — नृपस्य मण्डलम्। अभिभूय हरत्यन्तरः &c.). ³ In the mind, in the heart, e. g. अश्रुदयानन्तरसावधित मुदा नैषधप्रियानन्तरसा. ⁴ By way of

enclosing or seizing, e. g. अन्तर्हत्वा मूषिकां श्वेनो गतः (comm. = परिगृह्य); comp. III. 1. [This meaning is meant by the native Koshas when they render अन्तर by स्वीकारे, for the Kaśikā interprets Pāṇini I. 4. 65. 'परिग्रहः स्वीकरणम्'; Mathureśa has probably misunderstood the bearing of स्वीकरण when substituting for the latter word the interpretation अङ्गीकृती.]

II. (as a separable preposition) ¹ Within, ² Between; followed or preceded ³ by the genitive, e. g. तस्मान्नाच्यादित्वयोरन्तः परमेश्वरः; or हिरण्ययोः कुक्षोरन्तरवहित आसः ⁴ (ved.) by the accus., e. g. रोदसी अन्तर्वी.

III. (as a prefix to verbs) ¹ In the middle, between, e. g. अन्तर्हत्य 'having struck in the middle'; compare on the contrary अन्तर्हत्वा I. 3. ² Under (implying disappearance); e. g. धा with अन्तर to hide, to make invisible, comp. also अन्तर्धि, अन्तर्धा &c. [The intimate relation between अन्तर and the radical or verb in the latter cases is indicated not only by the influence this particle exercises on the meaning of the radical and its derivatives, but also by the effect it has on the formation of the gerund (comp. अन्तर्हत्वा I. 4. and अन्तर्ह्य III. 1) and by the change it may produce in the dental न् of the radical and its derivation affixes, comp. e. g. अन्तरयण, अन्तर्हण &c.]

IV. (as an indeclinable noun) ¹ The interior, any thing not belonging to the exterior world, e. g. अन्तर्वहिरिति कार्यद्वयस्य कारणान्तरवचनादकार्ये तदभावः; or भुवो ऽन्तर्ध्वमधश्च. ² The heart, e. g. राक्षस भव मां अन्तरदाम् (= हृदयं दत्तवती). Compare also अन्तर्वत् and अन्तरा.

V. (in composition with nouns) In the middle of, in the interior of, in the heart of; ¹ before the noun: ² in Tatpur., e. g. अन्तर्ज, अन्तर्दुष्ट; in several comp. of this class, it may seem as if the latter part depended on अन्तर in the genitive, e. g. अन्तःशरीर the interior of the body, अन्तर्हृदय the interior of the heart, but it is more correct to consider these interpretations as arising from such as 'the body in its interior &c.'; comp. several comp. beginning with अय, e. g. अयनख, अयहस्त &c.; the न् is changed to ण in the Tatpur. अन्तर्वण and अन्तरयण qq. vv.; see also अन्तरीप. ³ in Bahuvr., e. g. अन्तःखेद, अन्तर्वाष्प; sometimes meaning 'from the interior', e. g. अन्तःसुख, अन्तःप्रज्ञ. ⁴ in Avyayibh., e. g. अन्तर्वैरमम्, अन्तर्गिरि. ⁵ After the noun, in indecl. Tatpur., e. g. ते नालिकेरान्तरपः पिबन्तः; or जलान्तश्चन्द्रचपलम्; or उदरान्तः प्रविश्य; in such compounds some comm. consider the former part as representing the sense of a locative, not of a genitive ('अव्ययत्वात्पञ्चीसमासप्रतिषेधः'), others not; e. g. संप्रवेष्टुमिव योषित ईषुः स्निध्यतां हृदयमिष्टतमानाम्। आत्मनः सततमेव तदन्तर्वर्तिनो न खलु नूनमजानन् (comm. तेषामिष्टतमानामन्तर्हृदये).

VI. See अन्तरा. E. अम्, un. aff. अरन् and āgama तुड्; but see the Preface.

अन्तर I. m. f. n. (-रः-रा-रम्; is सर्वनाम्न q. v. in the meanings I. 1. 1. 2. 4. and forms then sing. dat. -रस्मै -रस्मै -रस्मै, ablat. -रस्मात् or -रात् -रस्याः -रस्मात् or -रात्, genit. -रस्य -रस्याः -रस्य, locat. -रस्मिन् or -रे -रस्माम् -रस्मिन् or -रे; plur. nomin. -रे or -राः -राः -राणि; but in the locat. sing. femin. only